

Egységes nemzetközi tendenciák a határrendészeti szakemberek angol szaknyelvi oktatásában

BORSZÉKI Judit

A (határ)rendészeti együttműködés és képzés egyre hangsúlyosabbá váló nemzetközi dimenziója indokolja, hogy a leggyakrabban használt munkanyelv, az angol (határ)rendészeti szakmai nyelv oktatásának helyzetét is tanulmányozzuk az európai tagállamok intézményeiben. Jelen közlemény egy kérdőíves kutatás eredményeit adja közre, amelynek célja az unió tagországaiban a határrendészeti szakemberképzés keretén belül folytatott angolnyelv-oktatás koncepciójának, szintjeinek, kurzusainak, tartalmának vizsgálata volt. Az eredményekből levont következtetések alapján kialakult képet a hazai tapasztalatokkal is összehasonlítom.

Az uniós belső biztonsági stratégia és az abban meghatározott, a tagállamok és a nemzeti és nemzetközi szervezetek együttműködésén alapuló európai biztonsági modell¹ VIII. iránymutatása *Az innováció és a képzés melletti kötelezettségvállalás*. Ez is jelzi, hogy a rendészeti képzés megfelelő színvonalának biztosítása az unió államaiban éppoly jelentős és állandóan napirenden tartott téma, mint az EU belső biztonságával összefüggő egyéb kérdések. Csak a legutóbbi éveket tekintve ez olyan dokumentumokban jelenik meg, mint a Stockholmi program és az unió belbiztonsági stratégiája.² Az európai rendészeti oktatással foglalkozó anyagok rendszeresen megemlítik a határőrök, határrendészek képzését is.

A határrendészeti képzés alakulásában meghatározó szerepük van az aktuális biztonsági kihívásoknak,³ azonban más tényezők is érdemes odafigyelnünk. Az e szakterületen folyó együttműködés és képzés egyre hangsúlyosabbá váló nemzetközi dimenziója indokolja, hogy a leggyakrabban használt munkanyelv, az angol határrendészeti szakmai nyelv oktatásának helyzetét is tanulmányozzuk az uniós tagállamok intézményeiben. Jelen közlemény egy kérdőíves kutatás eredményeit adja közre, amelynek célja az unió tagországaiban, a határrendészeti szakemberképzés keretein belül folytatott angolnyelv-oktatás koncepciójának, szintjeinek, kurzusainak, tartalmának vizsgálata volt. Az eredményekből levont következtetések alapján kialakult képet a hazai tapasztalatokkal is összehasonlítjuk.

1 Tervezet – Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája: „Az európai biztonsági modell felé”.

2 Az Európai Parlament 2012. május 22-i állásfoglalása az Európai Unió belső biztonsági stratégiájáról.

3 Varga (2013)

Szakirodalmi előzmények, előzetes információgyűjtés

Ebben a konkrét témában tudomásunk szerint nem készült átfogó kutatás. A tagállamokban folyó nemzeti, valamint a nemzetközi rendészeti képzéseket az Európai Bizottság felkérésére a CEPOL 2011–12-ben feltérképezte, majd jelentésben összegezte a felmérés eredményeit.⁴ A CEPOL-jelentés nyomán, a belső biztonság megteremtésére vonatkozó uniós stratégiai iránymutatásoknak megfelelően született meg 2013 márciusában a bizottság közleménye az európai bűnüldözési képzési rendszer létrehozásáról,⁵ amely vázolja a létrehozandó európai bűnüldözési képzési rendszer (Law Enforcement Training Scheme, LETS) szükségességét indokoló tényezőket, működésének fő területeit és stratégiáját, a képzés minőségbiztosításának módját, annak szervezeti kereteit.

A dokumentum leszögezi, hogy a határőrök képzéséért továbbra is a Frontex (az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség) felel majd, a vonatkozó jogi kereteknek megfelelően. A közleményben megjelölt négy fellépési terület szinte mindegyike érinti a nemzetközi határrendészeti együttműködést, amelyhez szükséges az angol szakmai nyelv ismerete.

A dokumentum a jelenlegi képzés hiányosságai között említi, hogy a mindennapos rendvédelmi tevékenység uniós vetületeivel kapcsolatos képzési elemek tekintetében nem szükségképpen léteznek a tagállamokban érvényesítendő egységes normák. Leszögezi, hogy a rendőrség, a határőrség és a vámhatóság tisztviselői jelenleg is bekapcsolódhatnak különféle szakmai csereprogramokba, és ezeket a képzési rendszer hatálya alá tartozó minden szerv bármely rendfokozatú tisztviselője számára hozzáférhetővé kell tenni. Ezzel kapcsolatban említi, hogy „a határokon átnyúló együttműködésben részt vevő minden bűnüldözési tisztviselő számára elengedhetetlen a megfelelő nyelvismeret. Ebben az összefüggésben mindinkább az angol nyelv használata kerül előtérbe. Mindazonáltal számos tagállamban máig nem állnak rendelkezésre elegendő számban olyan tisztviselők, akik megfelelően magas szintű nyelvtudással rendelkeznek.”⁶

Az átfogó koncepciók mellett fontos és tanulságos az egyes tagállamokban folyó rendészeti képzések összehasonlító vizsgálata is, az ilyen témájú, a közelmúltban publikált tudományos közlemények száma azonban meglehetősen alacsony. Hiánypótlóként említhetjük Főríz Sándor cikkeit a német, osztrák, szlovák és cseh rendészeti képzésről,⁷ valamint Szabó Andrea munkáit.⁸ Ez utóbbi közlemények – megemlítve mindkét megoldás előnyeit és hátrányait – arra a következtetésre jutnak, hogy a rendészeti képzés az EU-ban – országonként változó módon – vagy a bolognai rendszerben, vagy egy zárt, szakmai struktúrában belül folyik. Ugyanakkor az európai felsőoktatási rendszerekhez hasonlóan itt is megfigyelhető az összehangolás és a nemzetköziesedés

4 *European Training Scheme: Mapping of Law Enforcement Training in the European Union – Final Report.*

5 *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Az európai bűnüldözési képzési rendszer létrehozása.*

6 Uo. 6.

7 Főríz (2011a) 103–108.; (2011b) 105–112.; (2011c) 43–52.; (2012) 67–76.; (2014) 121–134.

8 Szabó (2013a); (2013b)

iránti igény, többek között a különböző bűnüldöző szervezetek szorosabb nemzetközi együttműködésének biztosítása érdekében.

A határrendészeti képzés európai egységesítésének igénye a schengeni végrehajtási egyezmény hatálybalépése óta napirenden van.⁹ A kezdeti, projektalapú, ideiglenes együttműködéstől kezdve a jelenlegi, állandó, folyamatosan koordinált, az uniós ágazati képesítési keretrendszerekkel (Sectoral Qualifications Framework) összhangban létrejött képzési programokig olyan mérföldkövek jelzik megvalósítását, mint a Közös képzési program (Common Core Curriculum) bevezetése és átdolgozott változatának elkészítése, a közép- és felső szintű (mid-level, high-level) képzések, a partnerakadémiai hálózatának létrehozása. Ennek a folyamatnak a legújabb eredménye az európai közös diplomát nyújtó képzési programok (European Joint Degree Study Programmes) keretében 2015-ben induló, első közös határigazgatási mesterképzési program, a Joint Master's in Strategic Border Management.

A Frontexnél évek óta folyik a Nyelvképzési projekt, azzal a céllal, hogy az Európai Unióban szolgálatot teljesítő repülőterei határrendész szakembereknél olyan nyelvi készségeket alakítson ki, hogy napi munkavégzésük során, illetve a Frontex szervezésében megvalósuló közös műveletek során megfelelő szintű kommunikációra legyenek képesek angol nyelven.¹⁰ A Frontex Képzési Részlege 2010-ben vezette be az EU és a schengeni tagállamok nemzetközi repülőterein szolgálatot teljesítő, tapasztalt határrendészek segítségével kifejlesztett, alapszintű angol nyelvoktató eszközt, amelyet 2013-ban követett ennek a középszintű, valamint a légi és tengeri személyzetnek szóló megfelelője, jelenleg pedig a haladó szintű oktatóanyag elkészítése folyik.¹¹ Az oktatóeszközök kialakítását minden bizonnyal széles körű igényfelmérés és szükségletelemzés előzte meg, de ez sajnos nem hozzáférhető. A célcsoport miatt pedig valószínűleg elsősorban a repülőterei állományok, és nem a határrendészeti oktatási intézmények közreműködésével készült.

A probléma megfogalmazása

Az egységesítés kulcseleme a közös nyelven (angolul) folytatott, hatékony kommunikáció. Ezért kézenfekvő a kérdés, hogy a képzési rendszerekben fellelhető különbségek ellenére az uniós tagállamok határrendészeti oktatási intézményeiben folyó angol szaknyelvi képzésben vannak-e egységes irányvonalak, olyan tartalmak, amelyek elősegítik a határrendészeti együttműködést és standardizált képzést. Kimutatható-e kapcsolat a képzési intézmények profilja és angol szaknyelvi képzéseik jellege, tartalma között? Milyen nagyságrendben képeznek az EU-ban angol nyelvtudással rendelkező határrendészeti szakembereket,¹² az európai rendészeti képzési rendszer potenciális alanyait, akik jelenleg vagy a közeli és távolabbi jövőben megvalósítják a nemzetközi határrendészeti együttműködést?

9 Kiss (2013)

10 Frontex (2011)

11 Frontex: *Specialised Training*.

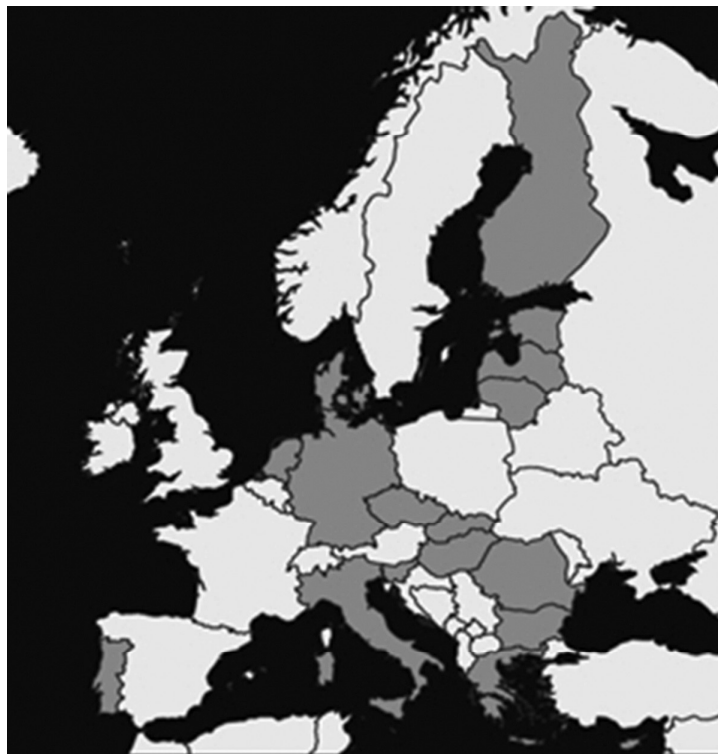
12 A továbbiakban ezzel az összefoglaló névvel jelöljük a különböző tagállamok rendészeti szervezeteiben (rendőrség, határrendőrség, határőrség, parti őrség stb.) határrendészeti feladatokat ellátó állományt.

A kutatás lebonyolítása

Az angol nyelvű kérdőívet (lásd *1. melléklet*) előzetes kipróbálás és módosítás után az ORFK Határrendészeti Főosztály alárendeltségében működő Frontex nemzeti kapcsolattartó pont 2014 áprilisában, egy elektronikus levélben küldött megkeresés mellékleteként (Word-dokumentum) továbbította a tagállamokba. A megkeresés röviden összefoglalta a kérdőív célját, így a megcélzott válaszadók (a felmérésben részt vevő populáció) szándékaink szerint az EU tagállamaiban a határrendészeti képzés alap-, közép- és felsőfokú tanintézményeiben az angol nyelvi képzés adatait és tartalmát jól ismerő munkatársak (oktatásszervezők és/vagy angolnyelv-tanárok) voltak.

Azokat az uniós országokat céloztuk meg, ahol a határrendészeti szakemberek az angolt idegen nyelvként tanulják. Ily módon az Egyesült Királyság, Írország és Málta kiesik a válaszadók köréből. Portugáliából, Dániából és Görögországból kaptunk választ, de ebből csak azt tudhattuk meg, hogy ezekben az országokban a határrendészeti feladatokat ellátó állomány számára jelenleg nem folyik intézményes angolnyelv-oktatás. (Mint azóta informális csatornákon keresztül értesültünk róla, ez Ausztriában is így van.) A portugál kollégák ugyanakkor beszámoltak arról, hogy országukban a Bevándorlási és Határrendészeti Szolgálatba való felvétel feltétele az angol- vagy francianyelv-tudás. A próbaidő, illetve kiképzés alatt nagy hangsúlyt helyeznek e két nyelv oktatására. A szolgálat az utóbbi évek gazdasági nehézségei miatt kifejezetten csak az angolnyelv-oktatásra kevés képzést tud biztosítani: 2006 és 2012 között (főként kezdőknek) évi 1–12 résztvevővel évente egy-két, változó óraszámú (14–70 óra) kurzust szerveztek.

Összesen 17 ország 20 intézményéből érkezett válasz (lásd *1. ábra*), 17 intézmény kitöltött kérdőívét tudtuk értékelni. Ezek közül néhány hiányos adatokat tartalmazott, például csak a szervezett kurzusok típusát, a résztvevők és az órák számát nevezték meg, a többi kérdésre nem kaptunk választ. Van olyan intézmény, ahol az átlagos adatokat megadták, de jelenleg éppen nem folyik oktatás, ezért nem ismerjük a hallgatók létszámát. Néhány kérdőívből kiderül, hogy az adott országban más intézményben is folyik angol határrendészeti szaknyelvi oktatás, ahonnan sajnos többszöri megkeresésre sem kaptunk választ. A hiányzó adatok azonban valószínűleg nem változtatnának lényegesen az arányokon.

1. ábra: A megkeresésre válaszoló országok¹³

Módszer, a kérdőív felépítése

A kérdőíves felmérés alapja az alábbi öt hipotézis volt, amelyeket a közlemény szerzője a témával kapcsolatos előzetes, hazai és nemzetközi tapasztalatai alapján fogalmazott meg:

1. Az EU tagországaiban a határrendészeti szakembereket képző intézményekben főként általános, illetve rendőri/rendészeti szakmai nyelvi angoloktatás folyik, de létezik angol határrendészeti szaknyelvoktatás is.
2. A szaknyelvi kurzusok többségének óraszámja 100 alatt van, és 1-2 félév/ 4-8 hónap időtartamúak.
3. A szaknyelvi oktatás szintje általában B1 (alapfok,¹⁴ utasokkal, külföldiekkel folytatott kommunikációra való felkészítés) és B2 (középfok, nemzetközi határrendészeti együttműködés során folytatott nyelvi tevékenységekre való felkészítés).

¹³ A térkép a www.amcharts.com/visited_countries weboldal segítségével készült.

¹⁴ A nyelvtudás szintjeinek megnevezésére a nyelvtudásban és a nyelvvizsgáztatásban a szakemberek mintegy egy évtizede a Közös Európai Nyelvi Referenciakeret (KER) meghatározásait használják. A köztudatban pl. a nyelvvizsgákkal kapcsolatban elterjedt úgynevezett alap-, közép- és felsőfokú nyelvtudásnak körülbelül a KER B1, B2 és C1 szintje felel meg. A később említendő A2 az „alapfok” alatti szintet jelöli, míg a C2 anyanyelvi vagy ezt megközelítő szintű nyelvtudást jelent.

4. A felmérésben szereplő országokban hasonlóságok fedezhetők fel az intézmény profilja (szakközépiskola vagy felsőoktatási tanintézet) és az angol nyelvi képzés tartalma között.
5. A szaknyelvi tananyag nagyrészt egyedi (az intézmény/tanár állítja össze), kisebb részben egységes (Frontex e-learning tananyag).

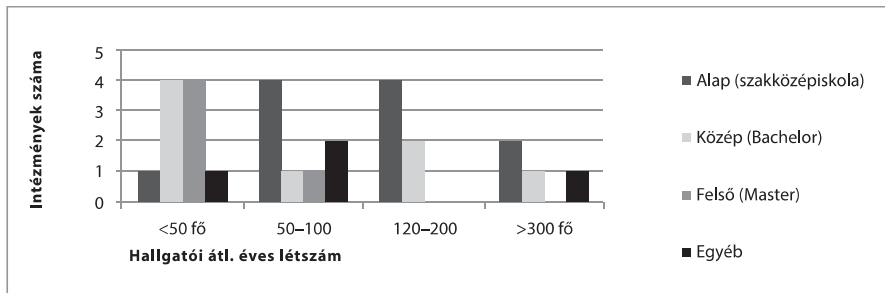
A primer, kvalitatív kutatást egy önállóan kitöltendő, elektronikus formátumú, főleg zárt kérdéseket (mátrixkérdés, egyszeres és többszörös választás) és néhány rövid választ igénylő nyitott kérdést tartalmazó kérdőív segítségével folytattuk. Az űrlap első részében a válaszadó intézményének pontos nevét, az intézményben határrendészeti képzésben részesülők létszámát (éves átlagban) és a képzés(ek) szintjét kérdeztük. Ezután a különböző képzési formákban folyó angol nyelvi kurzusok adataira, szintjeire vonatkozó táblázatok kitöltését kértük. A közölt adatok harmadik része pedig a határrendészeti szaknyelvi angolkurzusok tartalmához, nyelvi szintjéhez, a tananyag összeállításához kapcsolódott. Azért választottuk a táblázatos formát, mert fontos szempont volt, hogy a kérdőív ne legyen túl terjedelmes, és a válaszadás ne igényeljen túl sok időt. Ez az oka annak is, hogy például a nyelvoktatás hatékonyságát nem vizsgálhattuk. A nyitott kérdéseket azért iktattuk be, hogy a válaszadók kiegészíthessék az általunk megadott kategóriákat, illetve további megjegyzéseket, magyarázatokat fűzhessenek az adatokhoz. Ez a lehetőség a kérdőívek feldolgozása során igen hasznosnak bizonyult.

A kérdőívben előzetesen meghatároztuk, mit értünk a különböző angol szaknyelvi tantárgyak elnevezésén. Korábbi tapasztalatunk szerint ugyanis attól függően, hogy az adott intézményben mennyire önálló a határrendészeti képzés, illetve mennyire van beágyazva az általános rendészeti képzésbe, a szaknyelvi oktatás is lehet általános rendőri/rendészeti, tisztán határrendészeti, valamint ezek különféle arányú kombinációjával is találkozhatunk. Ennek megfelelően kérdéseink az általános angol, rendőri/rendészeti, határrendészeti és az úgynevezett vegyes (rendőri/rendészeti + határrendészeti) kurzusokra vonatkoztak. A nyelvi szintekre a Közös Európai Referenciakeret (KER) jelöléseit használtuk: nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés. Ezek külön meghatározására véleményünk szerint nem volt szükség, mivel a válaszadók várakozásunk szerint a nyelvoktatásban jártas szakemberek voltak.

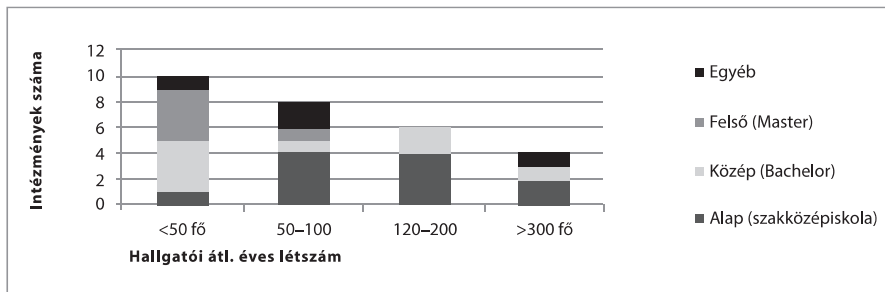
A kérdések részletezése, a válaszok kiértékelése

A válaszadó intézmények és képzési szintjeik

A 2. melléklet részletezi a válaszadó és a kérdőívet visszaküldő intézményeket, a bennük folyó határrendészeti képzések szintjeit, a különféle szintű képzésekben részt vevők éves átlagos létszámát. A képzések átlagos, éves számadatait nehéz megállapítani, több válaszadó jelezte, hogy az a mindenkori megrendelői igények függvénye. Többen szűkebb vagy tágabb határok közötti adatokat adtak meg, ezek alapján a válaszadó intézményeket négy létszám-kategóriába soroltuk. Az alábbi ábrák is érzékeltetik a képzési rendszerek sokféleségét: a 2. és 3. ábra grafikonján összesítve láthatjuk a válaszadó intézmények képzési szintjeit és a határrendészeti képzésben részesülők létszámadatait.

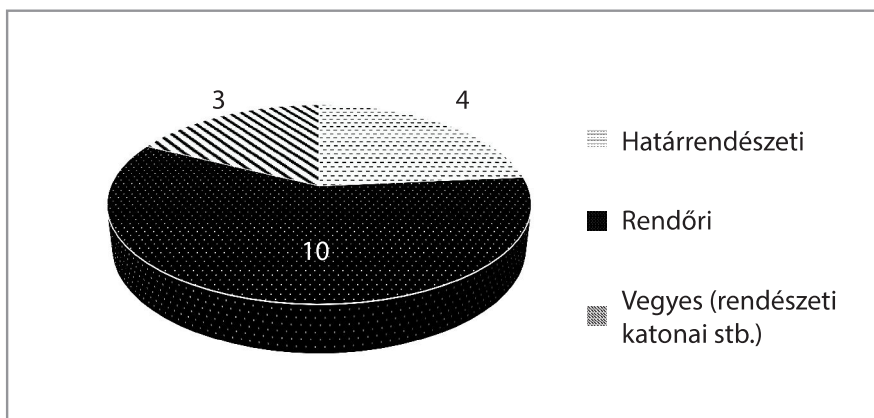

2. ábra: Határrendészeti szakirányú hallgatók száma a képzési intézményekben

3. ábra: Összesített határrendészeti hallgatói adatok nagyságrendenként

A 4. ábra összegezi, hogy a válaszadó intézmények között milyen arányban szerepelnek a tisztán határrendészeti, illetve az egyéb profillal rendelkezők.

4. ábra: Az intézmények képzési profilja

Látható, hogy a válaszadó intézményekben a legtöbb hallgató szakközép-iskolai (uniós határrendészeti nyelvhasználatban: alapszintű) képzésben vesz részt (tizenegy intézmény), ezt követi a bachelor (középszintű/midlevel) képzésben részt vevők száma (nyolc intézmény). Hat intézményben folyik master (felső szintű) képzés, négyben egyéb (ez általában különféle továbbképző tanfolyamot jelent), ez utóbbi azonban valószínűleg nagyobb létszámot érint. A megkeresésre válaszoló és adatokat közlő tizenhét intézményből tíz a rendőrséghez tartozik, négy tisztán határrendészeti képzést folytat, háromban pedig többféle rendészeti, illetve katonai képzés mellett folyik a határrendészeti szakemberek képzése.

A fenti adatok is illusztrálják azt a jól ismert tényt, hogy a rendészeti szervek felépítése és az ezeken belül, vagy a hierarchiában ezekkel egy szinten található, határrendészeti tevékenységgel foglalkozó szervezetek országonként nagyon eltérőek; különböző helyzetben működnek, és ez a képzési rendszerekben is tükröződik. Ez is megnehezíti, hogy rövid, kérdőíves felmérés segítségével átfogó képet kapjunk a vizsgált problémáról.

A határrendészeti képzések keretében tartott angol nyelvi kurzusok adatai

Az angolkurzusok jellemzői még bonyolultabb képet mutatnak. A kérdőív 2.1. pontjában (lásd *1. melléklet*) a nappali, levelező oktatás, továbbképzés és „egyéb képzés” kategóriákban kérdeztünk rá a hallgatók átlagos éves létszámára, a négy különböző angol képzési forma (általános, vagyis nem szaknyelvi, rendészeti/rendőri, határrendészeti és vegyes: rendészeti + határrendészeti) időtartamára, szintjére, valamint a kurzusok intenzitását vizsgálандó a teljes és átlagos heti óraszámra.

A feldolgozás során több nehézséggel is szembesültünk. Úgy tűnik, hogy még ebbe a részletes osztályozásba sem lehetett beilleszteni valamennyi nyelvi képzési rendszert. Ennek oka elsősorban a válaszadó intézmények változatos profilja és a tanévhez gyakran nem kötött, időszakos kurzusok sokszínűsége. A bolognai rendszer követelményei alapján egységesnek mondható BA- és MA-képzéseken belül a nyelvoktatás időtartama, intenzitása nem szabályozott. A szakközép-iskolai (alapszintű) képzés szorosan az adott ország rendészeti struktúrájába ágyazott, ezért itt is nagyok az eltérések a nyelvi kurzusokat illetően. Nehezíti az adatszolgáltatást, ha ez a struktúra éppen átalakuláson megy keresztül.

Szlovéniában például – amint a BM Rendőr-akadémia és Képzési Központ (Policijska akademija, Center za izpopolnjevanje in usposabljanje) válaszából megtudtuk – nehéz meghatározni az éves átlagos hallgatói létszámot. Négy évfolyamnyi hallgató végezte el a néhány éve megszűnt, hat hónapos határrendőri képzést. Legtöbbjük most a (korábban 18 hónapos rendőri szakközép-iskolai oktatás eredményeként kapott) rendőri képesítés megszerzéséhez részesül oktatásban. Az akadémia része a Rendőrképző Főiskola (Police College), amely az alap- vagy szakközép-iskolai képzést korábban elvégzett, már néhány éve rendőrként dolgozó állomány, valamint a Képzési Központ, amely különféle rendőri és rendészeti célcsoportok számára biztosít különböző képzéseket. A nyelvoktatás mindig az aktuális csoport igényeihez igazodik.

Csehországban a határrendészeti képzésen belül a nyelvoktatás két szakaszban folyik: az első, féléves képzési időszakban a hallgatók két-két hetet felváltva töltenek el a képzési intézményben, illetve a munkahelyükön. A második, kéthetes szakaszban az iskolában vegyes oktatás (blended learning) formájában folyik a nyelvtanulás, amely önálló e-learning és tantermi, társalgási modulból áll. Ez utóbbit kifejezetten határőröknek vezették be, részükre az iskola speciális tankönyvet is megjelentetett. Külön nyelvi felkészítő kurzusok vannak az európai határőr csapatok munkájában részt vevők számára. A válaszadó intézményen (Ředitelství služby cizinecké policie, Idegenrendészeti Igazgatóság) kívül a Rendőrképző Főiskolán (Police College) is folynak speciális, két-három napos kurzusok.

Lettorszában az Állami Határőr Főiskolán (Valsts Robežsardzes Koledža) egy két-éves, úgynevezett „első szintű” felsőfokú szakképzés során szerezhető meg a *beosztott határőr tiszti* képesítés, ezen belül a harmadik félévben a nappali tagozaton 76, a levelezőn 36 angol szaknyelvi órát kapnak a hallgatók. A 11 hónapos, 80 szaknyelvi órát tartalmazó továbbképzést pedig évente mintegy száz hallgató végzi el, ez *határfelügyelői* képesítéssel zárul.

Szlovákiában a Pozsonyi Rendőrakadémián (Akadémia Policajného zboru v Bratislave) a BA-képzés során a vegyes (rendészeti és határrendészeti) angol szaknyelv tanulása két szemeszterben (hat hónapig) kötelező, összesen 72 órában, és a tanulók fakultatívan felvehetik a tárgyat még két szemeszterre (további 48 órában). A levelező hallgatók havonta, az egyhetes összevonások során, kb. heti négy órában tanulják a tárgyat.

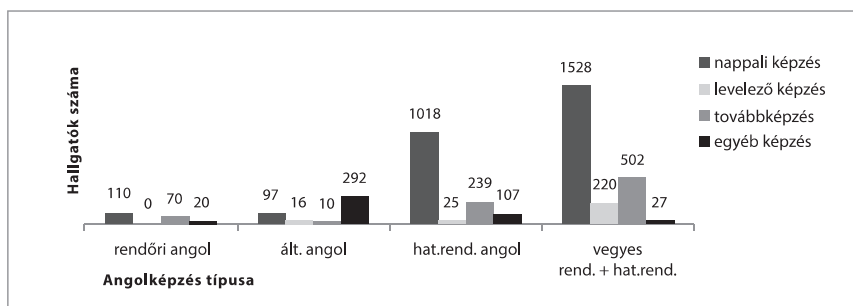
Hollandiában a királyi csendőrség kiképzőközpontjának (Royal Netherlands Marechaussee, Training and Expertise Center) adatai szerint a leendő szakemberek a képzés elején vegyes, tehát rendészeti és határrendészeti angolt tanulnak, a határrendészeti ágazati képesítési keretrendszer (Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding) előírásainak megfelelő szinten. A nemzetközi együttműködésben részt vevő határőrök a Frontex által koordinált angolnyelv-tanfolyamokat is elvégzik. A Honvédelmi Minisztérium alá rendelt rendőri egység egyben katonai szervezet (a katonai rendészetet is ellátja), ezért a hallgatóknak sok esetben a NATO STANAG nyelvvizsga különféle szintjeinek is meg kell felelniük.

Az egyéb angol nyelvi képzések kategóriáiba az észti rendőrség és határőrség szervezetén belül (tehát nem a Biztonsági Tudományok Akadémiáján), Németországban a légi szolgálatot teljesítő személyzet számára, Szlovákiában a jövőendő békefenntartóknak és rendőrataséknak szervezett angoltanfolyamokat sorolták a válaszadók. Bulgáriában a VM Akadémián és Képzési Központban (Академия на МВР, София, Център за специализация и професионална подготовка) a határrendészeti munka különféle témaköreire (A határátkelőhelyen, Határforgalom-ellenőrzés és határőrizet, A schengeni szabályozás és határellenőrzés) épülő szakmai kurzusok indulnak angol nyelven, minden évben különböző létszámmal, időtartammal és heti óraszámval.

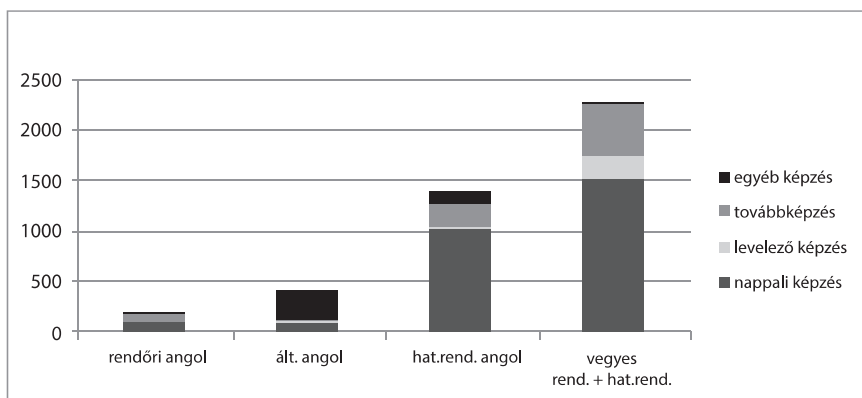
Mint említettük, a képzések átlagos, éves adatait is nehéz megállapítani, az a mindenkori megrendelői igények függvénye is lehet. Többen szűkebb vagy tágabb határok közötti adatokat adtak meg, mind a hallgatói létszámmra, mind az óraszámokra vonatkozóan. Ilyenkor a magasabb értékeket vettük figyelembe, így arról kapunk

képet, amikor a kurzusok „teljes kapacitással üzemelnek”. Az előzőekből következően azonban az itt közölt adatokat semmiképpen sem vehetjük pontosnak, ezek inkább csak jelzésértékűek, de határozottan mutatnak bizonyos arányokat.

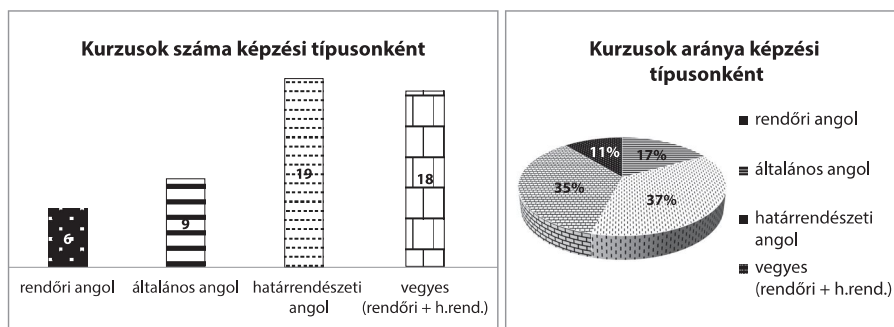
Az 5. és 6. ábra foglalja össze az angolt tanuló határrendészeti szakemberek évenkénti átlagos létszámát (ez összesen kb. 4200 fő), képzési és nyelvoktatási típusok szerint. Egyértelmű, hogy a legtöbben nappali képzési formában vesznek részt (2753 fő), és vegyes (rendőri/rendészeti + határrendészeti) szaknyelvet tanulnak (2277 fő). Továbbképzéseken és egyéb képzéseken jóval többen vesznek részt (821 és 446 fő), mint levelező képzésen (261 fő). Örvendetes hír, hogy a vegyes szaknyelvet tanulók létszámát a határrendészeti angolt tanulók száma követi (1389 fő), és meglepő, hogy rendőri/rendészeti angolt kb. feleannyian tanulnak (200 fő), mint általános nyelvet (415 fő). A különféle nyelvtípust oktató kurzusok száma is hasonló eredményeket mutat (7. ábra), a kurzusok több mint egyharmada határrendészeti, másik harmada vegyes szaknyelvi. Ugyancsak fontos adat, hogy nem volt olyan válaszadó intézmény, amelyben csak általános angoloktatás van, ez mindig valamilyen szaknyelvi oktatással együtt folyik. Csak egy olyan intézmény van a válaszadók között, ahol a tisztán rendőri/rendészeti szaknyelvoktatás mellett nincs határrendészeti és/vagy vegyes szaknyelvi képzés.

5. ábra: Angolképzésben részt vevők éves átlagos létszáma

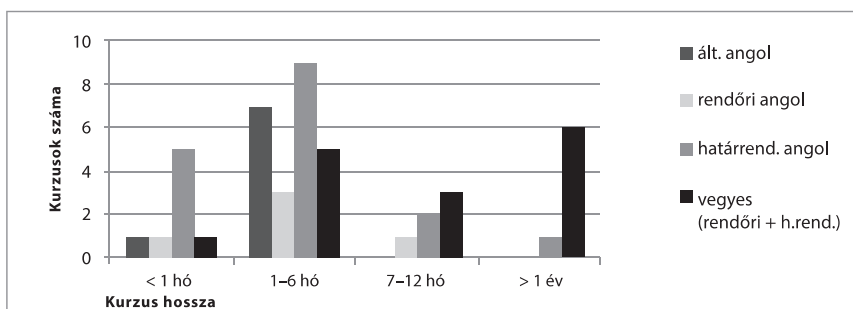

6. ábra: Angolképzésben részt vevők kurzustípusonként

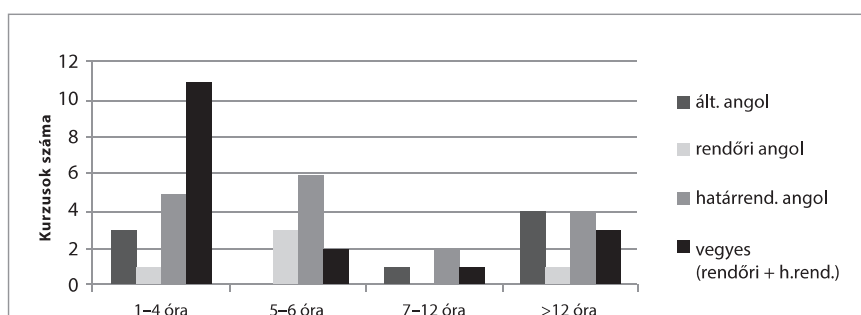

7. ábra: Kurzusok képzési típusonként

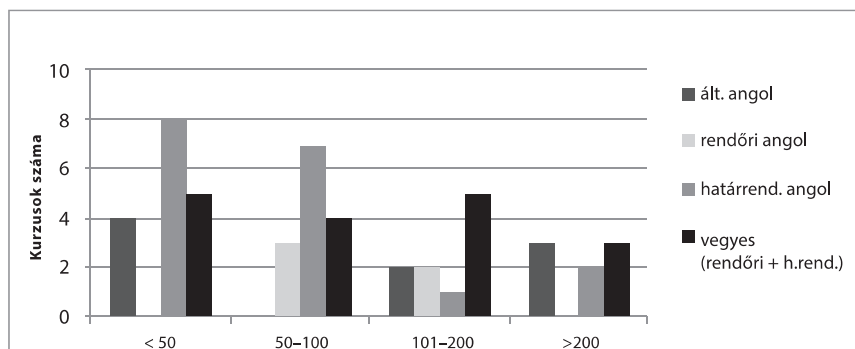
A továbbiakban a kérdőíveken feltüntetett kurzusok hosszát, óraszámát és intenzitását vizsgáljuk. A jobb átláthatóság kedvéért kategóriákat határoztunk meg: az egy hónapnál rövidebb, az 1–6 hónapos, a 7–12 hónapos és az egy évnél hosszabb, a heti 1–4, 5–6, 7–12, illetve a 12 óránál magasabb óraszámú (ez valójában 24–40 órát jelent), valamint az 50-nél kisebb, az 50–100, 101–200 közötti és a 200-nál nagyobb óraszámú nyelvi tanulmányokat csoportosítottuk, az oktatott nyelv típusát is figyelve (8., 9., 10. ábra). A válaszadók esetenként hiányos adatokat adtak meg, ezért itt kevesebb kurzus szerepel.

8. ábra: A kurzusok megoszlása időtartam szerint

9. ábra: A kurzusok heti óraszám

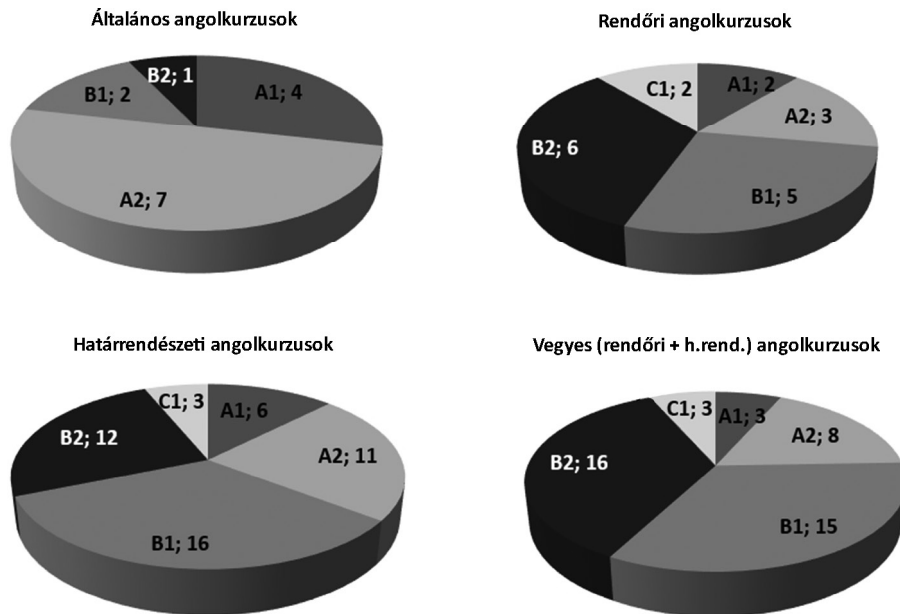
10. ábra: A kurzusok összes óraszámja

Megállapíthatjuk, hogy a kurzusok többsége fél évnél nem hosszabb, és a szaknyelvi kurzusok nagy része nem intenzív, heti hat vagy kevesebb órában zajlik. Ugyanakkor figyelemreméltó, hogy a vegyes szaknyelvi kurzusok majdnem fele egy évnél tovább tart, és majdnem kétharmaduk heti négy vagy kevesebb órában folyik. A 11. ábra mutatja, hogy 32 kurzus óraszámja nem haladja meg a százat (ebből 18 az 50-et sem), 18 kurzus óraszámja több száznál (ebből nyolc nyelvi programé kétszáznál is). A vegyes nyelvi kurzusok általában egyenletesen oszlanak meg a négy óraszám-kategória között, de a határrendészeti szaknyelvi angol programok többségének óraszámja ötvennél kisebb, illetve ötven és száz közé esik.

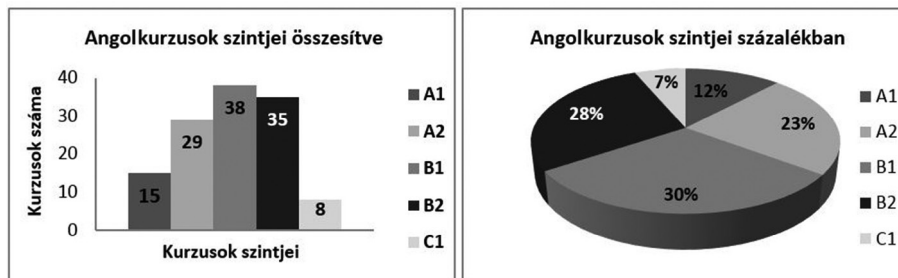
Az angol nyelvi kurzusok szintjei

Az adatok feldolgozása során először azzal az egyébként jól ismert ténnyel szembesültünk, hogy egy kurzus jellemzően több nyelvtudási szinten is folyik, hiszen a nyelvtanfolyamok, nyelvi kurzusok csoportjai szinte soha nem homogének: a hallgatók legtöbbször kettő, néha ennél is több tudásszintre sorolhatók. A létszámokból ítélve a kérdőívben megjelölt egy-egy kurzus pedig több, esetleg különböző szinten álló hallgatói csoportot is érint. A legtöbb kurzus így több nyelvi szinten is megjelenik, ezért a 11., 12. és 13. ábrán jóval nagyobb a kurzusok száma, mint az eddigi grafikonokon. Előzetes tapasztalataink szerint – Magyarországhoz hasonlóan – a rendészeti képzési intézmények felvételi követelményei között általában nem szerepel az idegennyelv-tudás egy meghatározott szintje, ezért erre nem kérdeztünk rá. Ilyen feltételekre való utalás csak a holland válaszadó külön megjegyzésében szerepelt.

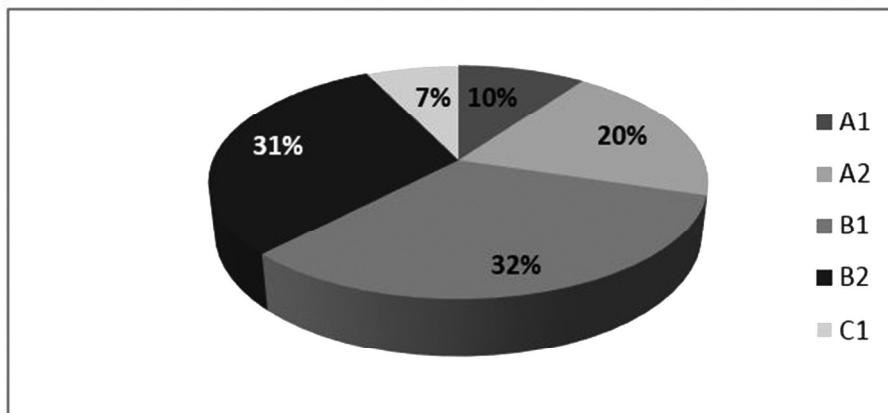
Összességében megállapítható, hogy míg az általános angolkurzusok domináns szintje az A2, tehát az alapfok alatt van, addig a szaknyelvié a B1 és B2, tehát alap- és középfok, valamint kisebb arányban a C1 szint, a felsőfok is megjelenik. Ez összhangban van azzal az általános nyelvtanítási véleménnyel, miszerint a szakmai nyelvi képzést csak B1 szinten érdemes elkezdni, és leghatékonyabban B2 szinttől lehet folytatni.

11. ábra: Angolkurzusok szintjei nyelvtípusonként

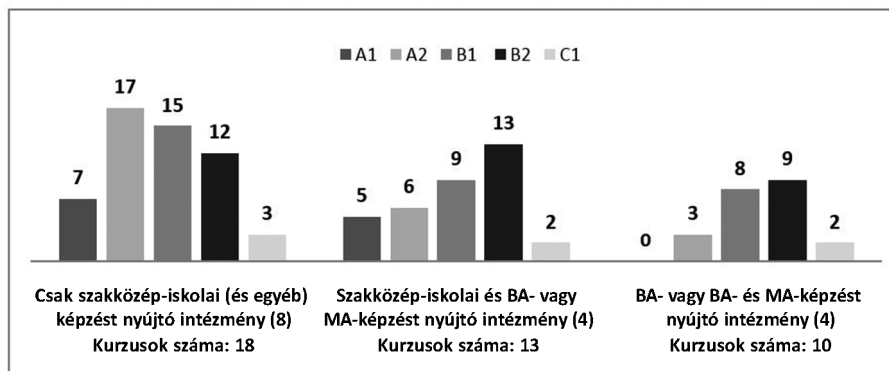

12. ábra: Angolkurzusok szintjei

13. ábra: Szaknyelvi kurzusok szintjei

Azt is vizsgáltuk, hogy az egyforma szintű képzéseket nyújtó intézményekben folyó szaknyelvi kurzusok szintje hasonló képet mutat-e, illetve hogy van-e különbség a különböző szintű képzést nyújtó intézményekben folyó szaknyelvi oktatás szintje között (az egyes intézményekben indított összes szaknyelvi kurzust figyelembe véve). A 14. ábra grafikonjaiban felfedezhető az a tendencia, hogy a képzési szint növekedésével csökkennek az A2 szint értékei. A csak felsőfokú képzést nyújtó intézményekben jól érzékelhető a B1 és B2 szint dominanciája, és itt nem találunk A1 szintű kurzusokat. Azokban az intézményekben pedig, amelyekben csak szakközép-iskolai képzés van, látható az alacsonyabb nyelvi szintek dominanciája.

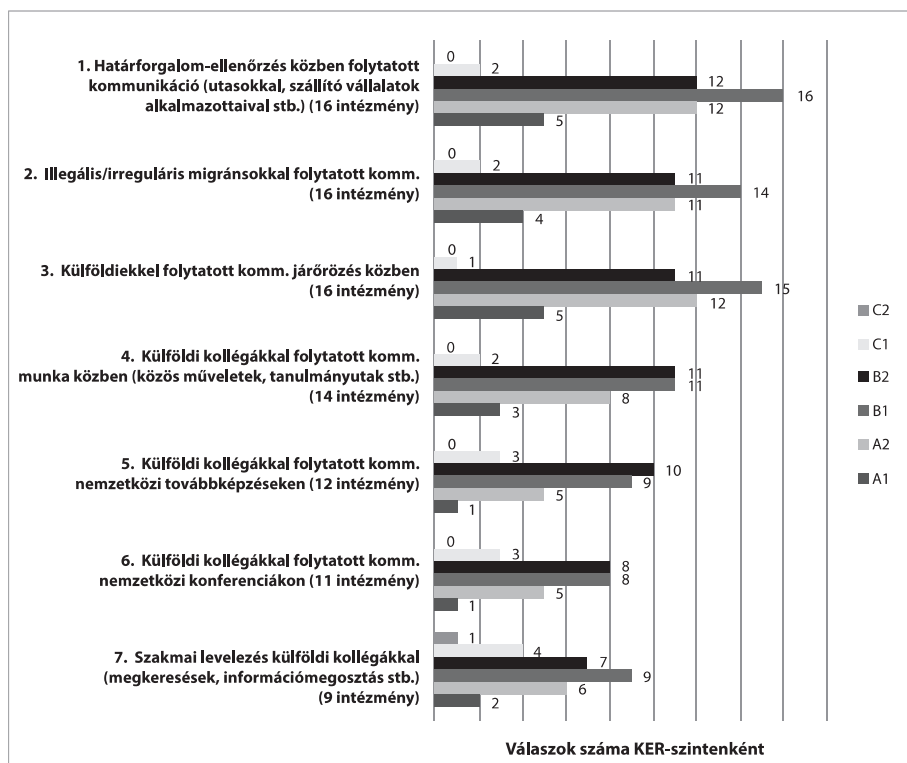
14. ábra: A határrendészeti képzések és a szaknyelvi kurzusok szintjei

A kurzusokat záró nyelvvizsgák

Az oktatást lezáró nyelvvizsga fontos külső motivációs tényező lehet a nyelvtanulásban. Ezért a kérdőív 2.2. pontjában arra kértük a válaszadókat, hogy nevezze meg azokat a kurzusokat, amelyek (állami) nyelvvizsgával és az ezt igazoló hivatalos bizonyítvány kiadásával zárulnak. A visszajelzésekből az derült ki, hogy csupán két intézményben van külön nyelvvizsga (mindkét esetben A1–B2 szinteken), azonban számos válaszból megtudhattuk, hogy a szaknyelvi tárgy megfelelő szintű teljesítése vagy fontos része a határrendészeti képzést lezáró vizsgáknak, vagy kimeneti követelmény. Sok ilyen intézményben azonban nem tértek át az egységes európai (KER) szintmegjelölésre, hanem továbbra is a saját országuk besorolási rendszerét alkalmazzák.

A határrendészeti szaknyelvi kurzusok tartalma

A kérdőív 3.1. pontjában kilenc, a határrendészeti munka során előforduló, angolnyelvhasználatot igénylő nyelvi tevékenységet, helyzetet soroltunk fel, ezek a 15. és 16. ábrán láthatók. Arra kértük a válaszadókat, hogy jelezzék, ezek közül melyek szerepelnek a kurzusaikban, és a hozzájuk szükséges nyelvi készségeket milyen (KER) szint(ek)en fejlesztik.

15. ábra: Szakmai nyelvi tevékenységek és nyelvi szintek 1.

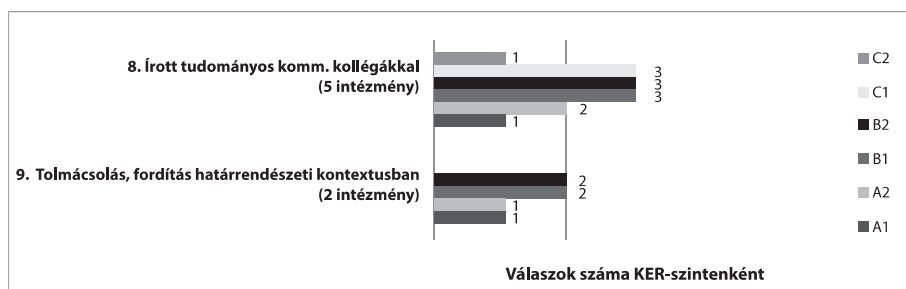
A nyelvi tevékenységek sorrendjét szándékosan úgy állítottuk fel, hogy a könnyebb, alacsonyabb szintű készségeket igénylő feladatoktól haladtunk a bonyolultabb, magasabb szintű kompetenciák felé, a gyakrabban előforduló határrendészeti tevékenységektől a ritkábban előforduló felé. Ez a válaszokban megjelölt szintekből is kitűnik: az első hat nyelvi tevékenység esetében csökken az A1–A2 szintek, és növekszik a C1 szint megjelöléseinek száma. Jól látható, hogy a mindennapi munka során leggyakrabban előforduló helyzetekben (1–3.) a B1 szint a domináns. Az is megfigyelhető, hogy itt az A2 a B2-vel azonos szinten van, vagy kissé megelőzi azt.

Elgondolkodtató, hogy egy adott szaknyelven belül milyen sokféle szinten folyhat a kommunikáció. Ennek magyarázatához ki kell térnünk a szaknyelvek vertikális felosztásának témájára. Hoffmann modelljében¹⁵ négy kritérium – az absztrakció foka, a megnyilvánuló nyelvi forma, a nyelvhasználat környezete és a kommunikációban részt vevők – alapján határozta meg a szaknyelvek lehetséges öt fő rétegét a fogyasztás nyelvével az elméleti alaptudományok nyelvétől. Egy másik megközelítés szerint a különféle szaknyelvek belső rétegződését is vizsgálnunk kell. Möhn és Pelka modellje¹⁶ úgynevezett periferikus és prototipikus vagy központi szinteket határoz meg, attól függően, hogy ki, kivel, milyen szakmai célból, milyen kölcsönös ismeretek alapján kommunikál, és milyen fokú szakmaiságot szándékozik elérni.¹⁷ Az államhatáron be- és kilépő utasokkal kommunikáló határőr nyelvi tevékenységét tekinthetjük periferikus szaknyelvi kommunikációnak, amely a prototipikus szaknyelvhez képest kevesebb terminust használ. Ilyenkor szakember és nem szakember közötti interakció zajlik, *részben* szakmai nyelven. A határrendészeti szaknyelv eme rétegére jellemző, hogy alacsony absztrakciós szinten folyik, a kommunikáció során néhány szakszó fordul elő az egyébként általános, köznap nyelvben. Hasonló beszédhelyzet kezdő (A1, A2 szintű) angol nyelvkönyvekben is megtalálható, a határőr vagy bevándorlási szakember és például egy turista között, a határátkelőhelyen folytatott párbeszéd formájában. Ezekben a helyzetekben is fellelhető egyfajta sajátos szakmai szókincs, amely az egyre gyakoribbá váló utazási helyzetek miatt a laikusok számára is érthető, de a köznyelvben kisebb gyakorisággal fordul elő. A disztribúciós arány eme különbözősége abban is megnyilvánul, hogy ezeket a szavakat, kifejezéseket A1, A2, B1 szinten az átlagos beszélő nem használja aktívan. Az említett helyzetekben a határőr mondja ki őket, többnyire kérdés, felszólítás formájában, míg az utasnak csak meg kell értenie ezek jelentését, választában a legtöbb esetben nem kell használnia a szakszókincsét.

15 Kurtán (2003) 46.

16 Möhn–Pelka (1984)

17 Heltai (2006) 37–43.

16. ábra: Szakmai nyelvi tevékenységek és nyelvi szintek 2.

A szakember–szakember interakciók esetében (a 15. és 16. ábrán a 4–8. számú tevékenységek) megfigyelhető az arányok kismértékű eltolódása a magasabb nyelvi szintek felé (B1, B2 és C1 aránya, a C2 szint megjelenése a 7. és 8. tevékenységben). A válaszok számának csökkenése egyben azt is érzékelteti, hogy ezek, az átlagos határőr mindennapi munkájában egyre ritkábban előforduló, egyre formálisabb stílusú kommunikációt, magasabb szintű nyelvtudást igénylő helyzetek (16. ábra, 7–8. tevékenység) a szaknyelvi kurzusok tananyagában egyre kevésbé jelennek meg. Ne feledjük, hogy a kérdőívekben megadott szaknyelvi kurzusok 32 százaléka B1 szintű, ez az arány a B1–B2 szintű kurzusokat összevonva 63 százalék, az A2–B1 szintű kurzusokat összevonva 52 százalék! Összességében az is figyelemre méltó, hogy a kapcsolódó táblázatot kitöltő 16 intézmény szaknyelvi kurzusai többségének anyagában szerepel a legtöbb itt felsorolt kommunikációs tevékenység (az első három tevékenységi formát minden intézmény megjelölte, az első ötöt 12, de még az első hetet is a válaszadók fele), tehát a határrendészeti szaknyelvi képzések tartalmában megfigyelhetők egységes tendenciák.

Felvethető a kérdés, hogy az A2 szinten mennyire reális a szakemberek közötti szaknyelvi kommunikáció (5–7. tevékenység) megvalósulása. (Véleményünk szerint a kisszámú A1 válasz itt elhanyagolható.) Érdekes összevetni a 4–5. és a 7., valamint a 6. és 8. számú nyelvi tevékenységekhez kapcsolt szinteket, hiszen ezekben az esetekben hasonló célú kommunikáció szóbeli és írásbeli változatáról van szó. Ez indokolhatja a válaszok hasonlóságát. További magyarázat lehet az, hogy ugyanolyan helyzetből és céllal kiinduló kommunikáció folyhat többféle nyelvi tudásszinten az egyszerű (esetleg nyelvtanilag nem tökéletes) információátadástól az árnyalt, kifinomult, retorikailag is kiváló megnyilvánulásig. A válaszokban megjelenő nyelvi szintek is jelzik, mennyire sokszínű a 7. pontban „írott információközlésként” említett tevékenység, hiszen a hosszabb terjedelmű, formális, esetleg nemzetközi jogi vonatkozású levelek mellett beletartozik többek között például a táblázatok kitöltése, a rövid, gyakran ismétlődő szakzsargon tartalmazó jelentések írása is.

Érdekes adatokat láthatunk a 9. tevékenység, a tolmácsolás-fordítás esetében is. Szándékunk szerint ez lett volna a legmagasabb szintű szaknyelvtudást, egészen speciális képzést igénylő kommunikációs forma. Mint a válaszokból kiderült, ilyen magas szinten gyakorlatilag nem folynak kurzusok az adatközlő intézményekben. Két válasz-

adó külön megjegyzésben ki is fejtette, hogy erre a feladatra hivatásos fordítókat és tolmácsokat alkalmaznak. (Ez köztudomásúlag így van a legtöbb országban, így hazánkban is.) A négy válaszadó, aki erre a tevékenységre az itt látható alacsonyabb nyelvi szinteket jelölte meg, valószínűleg arra gondolt, hogy a fordítás – mint a sokféle nyelvtanítási technika egyike – fellelhető a szaknyelvi oktatásban is, akár A2–B2 szinten is.

Hogy teljesebb képet kapjunk a szaknyelvi kurzusok anyagáról, kiegészítésül megadtuk az „Egyéb” válaszlehetőséget is. Két válaszadó nevezett meg általa fontosnak tekintett kommunikációs területet, ezek a „rendőrségi interjú (A2)” és az „anyanyelvi szakkifejezések magyarázata és összevetése az angol terminológiával (A1–B2)”. (Ez utóbbi kulcsfontosságú eleme a szaknyelv oktatásának, de nem tekinthető a vizsgált, határrendészeti munka során előforduló kommunikációs tevékenységek egyikének.)

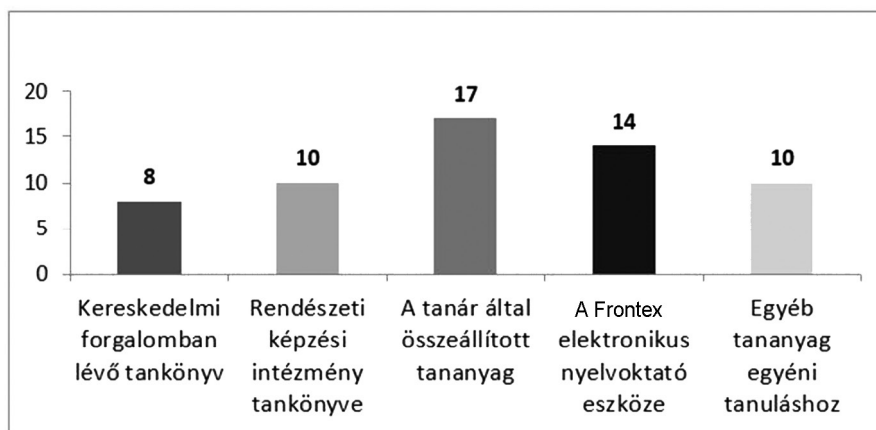
Ha áttekintjük az egységes alapképzés tantervéül minden tagországban ajánlott Közös képzési program (CCC)¹⁸ legutóbbi, átdolgozott változatának angol szaknyelvi képzésre vonatkozó részeit, megállapíthatjuk, hogy a fent említett első négy kommunikációs helyzetbe valamennyi besorolható. A CCC a B1-es szintet jelöli meg az alapképzés során elérendő célként. A program alapján kiképzett határőrnek olyan szaknyelvi angoltudással kell rendelkeznie, hogy képes legyen a következőkre:

- bemutatkozás, a nemzeti határrendészeti szervezet felépítésének és feladatainak ismertetése;
- a munkájával, a határellenőrzéssel kapcsolatos kifejezések megértése és szóbeli használata;
- a munkakörnyezet tárgyainak (eszközök, járművek stb.) a mindennapos munkatevékenységek megnevezése;
- a schengeni határ-ellenőrzési kódexben szereplő, a határforgalom-ellenőrzéssel és a határőrizettel kapcsolatos fogalmak egyszerű, pontos meghatározása, beleértve a harmadik országbeli állampolgárok belépésének feltételeit, a közlekedési eszközök fajtáit, részeit, az árucikkek típusait stb.;
- a szárazföldi, légi és tengeri határátkelőhelyeken szükséges speciális szókincs ismerete és használata;
- a határon átnyúló bűnözéssel kapcsolatos terminológia ismerete, használata;
- menekültügyi státuszért folyamodó személyekkel folytatott kommunikáció, az előzetes intézkedések során a határőr szerepének meghatározása;
- intézkedések, erő alkalmazása, őrizetbe vétel stb. esetén világos utasítások közlése, jogok ismertetése;
- elsősegélynyújtással kapcsolatos terminológia használata;
- az okmányvizsgálattal kapcsolatos terminológia használata, együttműködés külföldi kollégákkal;
- együttműködés uniós szervezetekkel, a határátkelőhelyen irodát működtető egyéb szervezetek képviselőivel (légitársaságok, utazási irodák stb.);
- beszámoló illegális határátlépésekről;
- részvétel nemzetközi együttműködést igénylő műveletekben.

18 Common Core Curriculum, lásd Frontex (2012)

Az angoloktatásban használt tananyagok

A kérdőív 3.2. pontjában a kurzusokon használt tananyagokról kértünk információt. A 17. ábrán látható öt kategóriából lehetett választani. A legkevesebben a kereskedelmi forgalomban kapható tankönyvet jelölték meg – ebből három olyan intézmény volt, amelyben általános angoloktatás is folyik. Ennek egyrészt az az oka, hogy a rendészeti és határrendészeti angol szaknyelvet tanuló szakembereknek speciális szükségleteik vannak. Az országok eltérő jogrendszere, a rendészeti szervezetek különböző struktúrája miatt például egy, a nemzetközi nyelvkönyvpiacra jelen lévő könyvkiadónak nehéz olyan jó minőségű tankönyvet összeállítani, amely az összes európai országban egyaránt használható. Belföldi könyvkiadóknak viszont a célcsoport viszonylag kis létszáma miatt valószínűleg nem kifizetődő a megjelentetése. Ennek a szaknyelvnek a széles körű oktatása nem is tekint vissza olyan nagy múltra, mint például az üzleti angolé. Néhány angol, illetve amerikai kiadású rendőri/rendészeti szaknyelvi tankönyv már évek óta Magyarországon is kapható, az imént említett, a nyelvkönyvpiacra értékesítő, komoly oktatásmetodikai háttérrel rendelkező kiadó által megjelentetett határrendészeti tankönyvről azonban nem tudunk. Ebből következik az is, hogy a szaknyelvet oktató tanárok a grafikon másik négy kategóriájába tartozó tananyagokra támaszkodnak. A Frontex jelenleg már alap- és középfokon is hozzáférhető, a repülőtereken szolgálatot teljesítő állomány számára készült, de más szolgálati helyekre is könnyen adaptálható, elektronikus, önálló tanulást segítő eszköze a második legnépszerűbb a válaszadók között. Ez öröndetes, és elősegíti a szaknyelvi oktatás egységesítését.

17. ábra: Az angoloktatásban használt tananyagok

Összefoglalás, következtetések

A kutatás eredményeit a közlemény elején megfogalmazott hipotézisek sorrendjében összegezzük, és összehasonlítjuk a hazai gyakorlattal és adatokkal.

Az angol nyelvi képzés típusai

Feltételezéseinkkel ellentétben a határrendészeti képzésben részt vevők a válaszadó intézmények túlnyomó többségében vegyes (rendészeti és határrendészeti témákat egyaránt tartalmazó) és tisztán határrendészeti angol szaknyelvet tanulnak. Mivel a tisztán határrendészeti képzési profilú intézmények csak az összes válaszadó kb. egy-egyedét teszik ki, arra a fontos következtetésre juthatunk, hogy a vegyes rendészeti képzést nyújtó intézmények mellett az angol szaknyelvi oktatás során a rendőrséghez tartozó kiképző intézmények nagy része is figyelembe veszi a leendő (vagy továbbképzésben részesülő) határrendészeti szakemberek, a határrendészeti szolgálati ág képzési szükségleteit is. A tisztán rendőri/rendészeti kurzusok és a résztvevők száma is kevesebb, mint az előbb említett vegyes vagy akár az általános angol képzéseké.

Általános angolkurzusok csak a szaknyelvi mellett folynak, többnyire kezdő szinten. A válaszadó intézményekben a tisztán rendőri/rendészeti témákat felölelő szaknyelvi kurzusok száma hasonló az általános nyelviékéhez, de a létszám ebben a képzési típusban a legalacsonyabb.

A szaknyelvi kurzusok óraszám, időtartama, intenzitása

Előzetesen nem számoltunk azzal, hogy a szaknyelvi kurzusok többsége nem iskolai félévekre oszlik, de körülbelül megfelel a feltételezéseinknek, hogy a szaknyelvi képzések többsége (37-ből 24) fél évnél nem hosszabb, ezen belül 17 kurzus hossza egy és hat hónap közé esik, a többi egy hónapnál rövidebb. 41 szaknyelvi kurzusból 28 teljes óraszám nem haladja meg a százat, ennek fele ötven és száz közé esik. 39 szaknyelvi kurzusról tudunk az intenzitásra vonatkozó adatokat, ezek nagy többsége nem intenzív: 28 kurzus heti óraszám kevesebb mint hat óra, ebből 17 heti óraszám egy és négy között van.

A szaknyelvi kurzusok nyelvi szintjei

A válaszadó intézmények közléseit összegezve megállapítottuk, hogy a kurzusok legtöbbször kettő vagy még ennél is több szinten folyik, mivel a résztvevők előzetes nyelvismerete, nyelvi készségei szinte soha nem egyformák. A szintbesorolások alapján a hallgatók a kurzusok kb. egyharmadában B1, másik harmadában B2 szinten vannak, ez tehát megfelelt várakozásainknak. Ez összhangban van a Frontex Közös képzési programmal, amely a B1-et nevezi meg az alapszintű tanterv angol nyelvi anyagának elvégzéséhez szükséges szintként. A közös határigazgatási mesterképzési programhoz

(Joint Master's in Strategic Border Management) is a B1-et jelölik meg bemeneti szintként. Az A2 szint is megjelenik a kurzusok 20 százalékában, és meglepetésünkre az A1-es is (10 százalék), amely csak kevés szaknyelvi téma és a szakmai beszédtevékenységek csak kis körének oktatására alkalmas.

Összefüggések az intézmények képzési profilja és az angol nyelvi képzések között

A kurzusok tartalmára vonatkozó válaszok alapján kedvezőnek értékelhetjük, hogy a válaszadó intézmények tananyagai az általunk megjelölt szaknyelvi helyzetek többségéhez kapcsolódó kommunikációhoz szükséges szaknyelvi kompetenciákat fejlesztik, és ezek átfedésben vannak a CCC-ben ajánlott tartalmakkal is.

Azt a feltételezést, hogy a szakközép-iskolai (alapszintű) és a BA (középszintű) képzések rájuk jellemző szaknyelvi tartalommal is párosulnak, nehéz igazolni, többek között az egy-egy intézményen belül folytatott képzések változatossága miatt. A 16 válaszadó között összesen öt olyan intézmény van, amely csak alapszintű képzést nyújt, és négy olyan, amelyben nincs alapképzés, a többiben az alapszintű mellett vagy továbbképzés, vagy közép-, illetve felső szintű is folyik. Ugyanakkor azonban megállapíthatjuk, hogy az alacsonyabb szintű angol nyelvi kompetenciákat igénylő kommunikációra felkészítő négy intézmény szakközépiskolai képzést (is) folytat. Ezenkívül a csak szakközép-iskolai és a csak BA-, illetve MA-képzést nyújtó intézmények kurzusainak szintmegjelöléseit összevetve látható, hogy a szakképzési szint emelkedésével együtt csökken az A2-es, és nő a B1–B2-es angol nyelvi szint aránya.

Szaknyelvi tananyagok

A tankönyv piacon kapható angol határrendészeti szaknyelvi tankönyvek hiányában valamennyi válaszadó intézményben támaszkodnak a tanár által összeállított tananyagra, 17-ből 10-ben (a saját) rendészeti képzési intézmény által kiadott tankönyvre is, és csak három intézményben nem használják a Frontex e-learning tananyagait, amelyeknek a továbbiakban is nagy szerepe lehet a szaknyelvi képzés egységesítésében.

Intézményes határrendészeti szaknyelvi képzés Magyarországon

A hazai tapasztalat sok hasonlóságot mutat az eddig leírtakkal. Két rendészeti szakközépiskolában folyik határrendészeti képzés, közülük Miskolcon (igény esetén) általános angolkurzusokat is indítanak a három különböző szaknyelvi képzési típus mellett. A nappali munkarendű képzés során a vegyes (rendőri/rendészeti + határrendészeti) angol oktatása két tanéven keresztül, heti 2–4, összesen 146 órában, a határrendészeti két hónapig, 16 órában folyik. A hallgatók nyelvi szintje általában A1–A2, néhányé B1 és B2. Szegeden vegyes (rendészeti és határrendészeti) szaknyelvi oktatás folyik. A nappali munkarendben 16 hónapos, 96 órás, a levelező oktatásban 8 hónapos,

58 órás (mindkét típusban heti 2 órás, extenzív formában) a szaknyelvi angol tantárgy, A2–B1 szinten lévő hallgatók részére.

A Nemzeti Közszerológálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Karán azok a hallgatók tanulnak szaknyelvet, akik rendelkeznek B2 szintű (középfokú) nyelvvizsgával, így a határrendészeti szakirányú hallgatók nagy többsége is. A tisztán határrendészeti angol szaknyelv oktatását az Idegennyelvi és Szaknyelvi Központ csak a tanári kapacitás függvényében tudja biztosítani, ezért az angol nyelvet választó hallgatók nagy része vegyes szaknyelvet tanul, amelyben szerepel a schengeni szabályozást és annak gyakorlati megvalósítását is érintő nemzetközi rendészeti együttműködés témája is. A jelenlegi tanterv szerint öt féléven keresztül heti 2–4, összesen 228 órában folyik a szaknyelvtanítás, s ez nagy és sajnálatos visszalépés az előző évek 4–6 órás, három féléves képzéséhez képest.

A tananyagok hasonlóak a három felsorolt intézményben, de jelenleg például a Frontex e-learning eszközét csak Szegeden és az NKE-n használják. A szakközépiskolákban a 16. ábrán szereplő első négy nyelvi tevékenységre készítik fel a hallgatókat, a Rendészettudományi Karon az ötödiket is érintjük: a képzés végére a hallgatónak képesnek kell lennie arra, hogy (például egy prezentáció keretében) bemutassa a hazánkban, saját szakterületén folyó munkát.

Összegezve ismét hangsúlyoznunk kell, hogy a rendészeti szervezetek és oktatás nemzeti sajátosságokhoz kötődő jellege miatt nehéz áttekinteni a képzési rendszereket, ezen belül az angol nyelv oktatását is. Az itt részletezett felmérésbe nem kapcsolódott be valamennyi érintett uniós tagállam, ezért az egész EU-ra vonatkozó megállapításokat nem tehetünk. 17 tagállam 20 intézményének válaszai alapján mégis kirajzolódnak olyan egyértelmű tendenciák, amelyek valószínűleg a többi országra, intézményre is érvényesek. Egyrészt világossá vált, hogy a tagállamok nemzeti hagyományain kívül az aktuális gazdasági körülmények, a rendészeti szervezetekben és képzési rendszerekben éppen végbemenő változások kihatnak a (határ)rendészeti szaknyelvtanításra is. Másrészt a közlemény elején felvetett kérdésre, azaz hogy vannak-e egységes irányvonalak az EU-tagállamok (határ)rendészeti angol képzéseiben, a kérdőíves kutatás alapján egyértelműen igennel válaszolhatunk. Az eltérő képzési rendszerekből, hagyományokból, jogrendszerekből eredő különbségek nem akadályozzák meg, hogy az esetleg terjedelmükben, intenzitásukban is eltéréseket mutató (határ)rendészeti szaknyelvi képzések tematikájukat és a különböző témákhoz kapcsolódó nyelvtudási szintjüket tekintve hasonlóak legyenek. Ezt a szaknyelvi oktatás speciális jellege is megköveteli, hiszen itt a hallgatói szükségletek előzetes meghatározásának (needs analysis) még fontosabb szerepe van, mint az általános nyelvi képzés esetében. A kutatás során vizsgált kurzusok különféle feltételek mellett folynak: a válaszadó intézmények háromnegyedében a leendő határrendészeket mint rendőröket vagy rendészeti szakembereket képzik. Ennek ellenére a határrendészeti szükségletek markánsan megjelennek az angol nyelvi kurzusok tartalmában: a vizsgált kurzusok több mint egyharmada határrendészeti, másik harmada vegyes szaknyelvi, míg csak 11 százalékuk tisztán rendőri, és ez a résztvevők számában is megmutatkozik. Tehát még a vegyes (rendőri/rendészeti)

képzés keretén belül folyó angol nyelvi kurzusokban is határozottan érvényesül ugyanaz a cél: a határrendészeti szakemberek nyelvi kompetenciáinak fejlesztése, amelyek segítségével hatékonyabban végezhetik munkájukat, ennek pedig egyre fontosabb részét képezi a nemzetközi együttműködés.

Javaslatok

A vizsgált kurzusokkal kapcsolatban javaslatként egyértelműen megfogalmazhatjuk az intenzitás növelését. Köztudott, hogy az eredményes nyelvoktatáshoz minimálisan heti nyolc (ideális esetben 4×2) kontaktóra szükséges, ennél kisebb óraszámval még a megszerzett tudás szinten tartása is nehéz. Ezt a tényt sajnos sok rendészeti oktatási intézményben nem veszik figyelembe, pedig a szaknyelvi órák átcsoportosításával, koncentrálásával nagyban javíthatnánk az oktatás hatékonyságát. Ez ahhoz is hozzájárulna, hogy a nem túl távoli jövőben az angolnyelv-tudás átlagos szintje is emelkedjen: a rendészeti szakképzésben egyértelműen a B1–B2 szint, a felsőoktatási intézményekben pedig a B2 legyen a domináns.

Az angol határrendészeti szaknyelvi oktatás további – tudatos – standardizálását is fokozni kellene. Megfelelő feltételek mellett, pontosabb adatok beszerzése érdekében az itt leírt kutatást ki lehetne terjeszteni azokra az országokra és intézményekre, amelyeket most nem sikerült megszólaltatnunk. Igen fontos lenne alkalmazott nyelvészeti kutatásokat folytatni, hogy még részletesebben feltárjuk az angol nyelven folytatott határrendészeti szakmai kommunikáció rétegeit, írásbeli és szóbeli műfajait, főbb jellemzőit. Több információ ismeretében ki lehetne dolgozni egy, a CCC-hez hasonló szaknyelvi tantervjavaslatot, amely alap- és középszinten részletesen meghatározná mindazokat a szaknyelvi kompetenciákat, amelyek a korábban említett (15–16. ábra), minden válaszadó intézmény tantervében már most is szereplő nyelvi tevékenységek végrehajtásához szükségesek. Ez közös tananyagok, tankönyvek és e-learning segédletek alapja is lehetne, utóbbiak létrehozásához adaptálni lehetne a Frontex már említett, alap- és középfokú, a repülőtereken szolgálatot teljesítő állomány számára készült elektronikus eszközét.

A Frontex megalakulása óta számos programot koordinál, amelyek – közvetlenül vagy közvetve – a határrendészeti szakemberek angoltudásának fejlesztését, ennek egységesítését szolgálják. A jó gyakorlatokból merítve ezeket bővíteni lehetne, az interneten (regisztrációhoz kötve) a határőrök széles köre számára hozzáférhetővé lehetne tenni. A CEPOL évek óta hatékonyan működteti a különféle rendészeti témákat oktató, önálló tanulásra alkalmas, angol nyelvű internetes tanulásmenedzsment (LMS) rendszerét, és webináriumok segítségével közvetíti a szakértők legfrissebb eredményeit, módszereit. Ez a megoldás nem igényel a résztvevőktől földrajzi helyváltoztatást, és nagyban segíti a szakemberek szakmai fejlődését. A jelenleg is hatékonyan működő internetes felület (Virtual Aula) bővítésével ezt a Frontex esetében is meg lehetne oldani, például a CEPOL-lal együttműködve. A két nemzetközi szervezet kooperációjának ez kiemelt területe lehetne.

Fontos lenne, hogy a határrendészeti angol szaknyelvet a különféle tagállamokban oktató tanárok évi rendszerességgel találkozhassanak, szaknyelvi és módszertani továbbképzésben részesülhessenek, és kicserélhessék tapasztalataikat, a jó gyakorlatokat, illetve hogy a fent említett LMS rendszer fórumán folyamatosan tarthassák egymással a kapcsolatot.

Az oktatás, ezen belül a szaknyelvi képzés egységesítése a hallgatói és oktatói mobilitáshoz is kedvezőbb körülményeket teremt. A felsőfokú képzési intézményekben hatékonyabban ki lehetne használni az európai csereprogramok által nyújtott lehetőségeket. Az Erasmus+ program keretében például egyre több az NKE Rendészettudományi Karán egy szemesztert eltöltő hallgatók és az ide egy hétre érkező oktatók száma, ezen belül azonban meglehetősen alacsony a határrendészeti szakirányú tanulók és az ezzel a szakterülettel foglalkozó vendégek aránya, ezt mindenképpen hasznos lenne növelni. Indokolt lenne a Frontex által szervezett hasonló csereprogramokban részt vevő hallgatók és tanárok számának növelése. Egy, az uniós határrendészeti közép- és felsőfokú képzési intézmények – nem csak a partnerakadémiák – hallgatói és oktatói számára biztosított mobilitási program is elősegítené az angol határrendészeti szaknyelvi kompetenciák fejlesztését, az ehhez fűződő motiváció növelését, és ezeken keresztül később a hatékonyabb nemzetközi szakmai együttműködést.

1. melléklet: A kérdőív

TEACHING ENGLISH FOR BORDER POLICING STAFF – QUESTIONNAIRE

The information gathered by this questionnaire is needed for a PhD thesis on the role of English language competences in enhancing international border policing cooperation. If you wish to be informed about the outcome and conclusions of the survey, we will be glad to send you the publication discussing it. Could you please send this questionnaire when completed to Judit Borszéki as an attachment (e-mail address: Karosi.Zoltanne@uni-nke.hu) by 30th April 2014.

The survey will take about 20 minutes to complete.

1. YOUR INSTITUTION

Name of institution (in your language)

..... (country) (city)

Name of institution in English

The total (average) annual number of border policing students at various levels of training programmes at your institution:

Vocational (Basic)	BA/BSc (Midlevel)	MA/MSc (High level)	Other, please specify: _____

Contact person for information:

Email address:

Do you wish to be informed about the outcome of the survey?

2. ENGLISH COURSES AT YOUR INSTITUTION

Please fill in the tables below about (future) border policing staff involved in your training programmes. Please note that by Policing English we mean an ESP course designed mainly for police staff but also involving other law enforcement officers, whereas English for Border Policing is a course meant specifically for border policing staff. In some institutions, however, there might be mixed English courses with a focus both on law enforcement and border policing.

2.1. Data of English courses for Border Guard/ Border Policing students

	General English	Policing English	English for Border Policing	Mixed (Policing English + English for Border Policing)
Full-time courses				
(Annual) Number of students involved				
Length of English training (months)				
Total number of English lessons				
Average number of lessons per week				
Level of students according to CEFR (A1/A2/B1/B2/C1/C2)				
Part-time/ distance courses				
(Annual) Number of students involved				
Length of English training (months)				
Total number of English lessons				
Average number of lessons per week				
Level of students according to CEFR (A1/A2/B1/B2/C1/C2)				

	General English	Policing English	English for Border Policing	Mixed (Policing English + English for Border Policing)
In-service/ further training				
(Annual) Number of students involved				
Length of English training (months)				
Total number of English lessons				
Average number of lessons per week				
Level of students according to CEFR (A1/A2/B1/B2/C1/C2)				
Other course, namely: _____				
(Annual) Number of students involved				
Length of English training (months)				
Total number of English lessons				
Average number of lessons per week				
Level of students according to CEFR (A1/A2/B1/B2/C1/C2)				

2.2. Please indicate the level(s) of those from the above courses which end with a language exam, i.e. official assessment, the results of which are described in a certificate issued by the institution or a language examination centre.

	Level(s) according to CEFR (A1/A2/B1/B2/C1/C2)
Full-time training	
Part-time training	
In-service training	
Other, namely: _____	

3. COMMUNICATION TOPICS COVERED BY COURSES IN POLICING ENGLISH / ENGLISH FOR BORDER POLICING

3.1. If these ESP subjects are taught at your institution, please mark (by placing an 'x') all the communicative domains in which English language skills are developed. Please also indicate the language level(s) of the students involved.

COMMUNICATIVE DOMAIN		LANGUAGE LEVEL (A1/A2/B1/B2/C1/C2)
Communication during border checks (with passengers, carriers, aircraft crew members etc.)		
Communication with illegal/ irregular migrants		
Communication with foreigners during patrolling (giving/ getting information, taking measures etc.)		
Communication with foreign colleagues (border guards) during work, joint operations, study trips etc.		
Communication with foreign colleagues at international further training courses		
Communication with foreign colleagues at international conferences		
Professional correspondence with foreign colleagues (requests, sharing information etc.)		
Written scientific communication with colleagues (essays, studies)		
Interpreting, translating in border policing context		
Other, please specify: _____		

3.2. What does the learning material include? Please indicate by placing an 'x'. (Several answers can be selected.)

Commercially available textbook	
Textbook published by your/ another law enforcement training institution	
Material selected by the teacher	
Frontex IT tool (Basic/ Intermediate English for Border Guards)	
Other self-access learning material	
Other, please specify: _____	

3.3. Have you got any further comments that you would like to share with us?

3.4. To your knowledge, are there any courses in English for Border Policing conducted in your country, outside your institution?

No.		
Yes.		

Name of institution:

Thank you very much for your kind assistance.

2. melléklet: A felmérésben részt vevő országok és intézmények

Ország*	Válaszadó határrendészeti képzést folytató intézmény		Képzési szint			
	Neve	Neve angolul	Alap (Szakköz-zépfiskola)	Közép (BA)	Felső (MA)	Egyéb
Bulgária	Академия на МВР, София, Центр за специализация и професионална подготовка	Academy of the Ministry of Interior, Sofia, Centre for Specialization and Professional Training				
Ciprus	Αστυνομική Ακαδημία Κύπρου	Cyprus Police Academy				
Csehország	Ředitelství služby cizinecké policie	Directorate of Alien Police Service				
Dánia	Direktionssekretariatet Polititorvet	Danish National Police	nincs adat			
Észtország	Sisekaitseakadeemia	Estonian Academy of Security Sciences				
	Politsei-ja Piirivalveamet	Estonian Police and Border Guard				
Finnország	Raja- ja merivartiokoulu	The Border and Coast Guard Academy				
Németország	Bundespolizeiakademie	Federal Police Academy				
Görögország	Ελληνική Αστυνομία	Training Division 3, Hellenic Police Headquarters	nincs adat			
Magyarország	Nemzeti Közszerológati Egyetem, Rendészet-tudományi Kar	Faculty of Law Enforcement, National University of Public Service				
	Miskolci Rendészeti Szakközépiskola	Law Enforcement School Miskolc				
	Szegedi Rendészeti Szakközépiskola	Law Enforcement School Szeged				
Olaszország	Centro Addestramento Polizia di Stato	State Police Training Centre				
Lettország	Valsts Robežsardzes Koledža	State Border Guard College				
Litvánia	Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vidaus Reikalų ministerijos Pasieniečių mokykla	Border Guard School of the State Border Guard Service under the Ministry of Interior of the Republic of Lithuania				

BORSZÉKI Judit: Egységes nemzetközi tendenciák a határrendészeti szakemberek angol szaknyelvi oktatásában

Hollandia	Opleidings-, Trainings- en Kenniscentrum Koninklijke Marechaussee	Training and Expertise Center Royal Netherlands Marechaussee				
Portugália	Serviço de Estrangeiros e Fronteiras	Immigration and Border Service	nincs adat			
Románia	Academia de Poliție “Alexandru Ioan Cuza”	“Alexandru Ioan Cuza” Police Academy				
Szlovákia	Akadémia Policajného zboru v Bratislave	Academy of the Police Force in Bratislava				
Szlovénia	Policijska akademija, Center za izpopolnjevanje in usposabljanje	Police Academy, Training Centre				

* Az országok az angol nevük alapján kialakított ABC-sorrendben szerepelnek.

A színek az adott intézmény adott képzési formájában részt vevő határrendészeti hallgatók számát jelzi.

nincs adat	
< 50 fő	
50–100 fő	
120–200 fő	
≥ 300 fő	

IRODALOMJEGYZÉK

- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Az európai bűnüldözési képzési rendszer létrehozása. [COM(2013) 0172 final] Forrás: <http://old.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0172:FIN:HU:HTML> (2014. 8. 13.)
- Az Európai Parlament 2012. május 22-i állásfoglalása az Európai Unió belső biztonsági stratégiájáról. [2010/2308 (INI)] Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012IP0207&from=HU> (2014. 7. 10.)
- European Training Scheme: Mapping of Law Enforcement Training in the European Union – Final Report. Forrás: www.cepol.europa.eu/fileadmin/documents/LETS/LETS_Final_Report.pdf (2014. 8. 3.)
- Fórizs Sándor (2011a): A Szlovák Köztársaság rendőrtisztí főiskolája. In: *Magyar Rendészet*, 11. évf. 1. sz. 103–108.
- Fórizs Sándor (2011b): Az osztrák rendőrtiszt-képzés. In: *Magyar Rendészet*, 11. évf. 2. sz. 105–112.
- Fórizs Sándor (2011c): A Cseh Rendőr Akadémia. In: *Magyar Rendészet*, 11. évf. 3. sz. 43–52.
- Fórizs Sándor (2012): Brandenburg tartomány rendőrtisztképzése. In: *Magyar Rendészet*, 12. évf. 3. sz. 67–76.
- Fórizs Sándor (2014): Alsó-szászországi rendőrtisztképzés. In: *Magyar Rendészet*, 14. évf. 3. sz. 121–134.
- Frontex (2011): *Alapszintű angol nyelvképzési CD eszköz határrendészek részére – használati útmutató*. Varsó.

BORSZÉKI Judit: Egységes nemzetközi tendenciák a határrendészeti szakemberek angol szaknyelvi oktatásában

Frontex (2012): *Common Core Curriculum*. Varsó.

Frontex: *Specialised Training*. Forrás: <http://frontex.europa.eu/training/specialised-training> (2014. 7. 12.)

Heltai Pál (2006): Szakmai kommunikáció és szaknyelv. In Silye Magdolna (szerk.): *Porta Lingua. Utak és perspektívák a hazai szaknyelvoktatásban és kutatásban*. Debrecen, DE.

Kiss Lajos (2013): Az egységes európai határrendészeti képzés megteremtésének első szakasza. In: *Határrendészeti tanulmányok*, 10. évf. 2. sz. 14–24.

Kurtán Zsuzsa (2003): *Szakmai nyelvhasználat*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.

Möhn, Dieter – Pelka, Roland (1984): *Fachsprachen: Eine Einführung*. Tübingen, Max Niemeyer Verlag.

Szabó Andrea (2013a): *A bolognai folyamat és hatása a rendészeti felsőoktatásra az Európai Unióban*.

PhD-értekezés. Forrás: http://doktori-iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Vedes/Szabo_Andrea/Szabo_Andrea_Ertekezés.pdf (2014. 8. 10.)

Szabó Andrea (2013b): Egy rendészeti képzésre (felsőoktatásra) irányuló kutatás konklúziói. In: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV*. Pécs, MHTT Pécsi Szakcsoport.

Tervezet – Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája: „Az európai biztonsági modell felé”. (5842/2/10 REV 2) Forrás: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=HU&f=ST%205842%202010%20REV%202> (2014. 6. 20.)

Varga János (2013): Biztonsági kihívások – képzési reakciók. In: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV*. Pécs, MHTT Pécsi Szakcsoport.

SUMMARY

Training Border Guards in English for Professional Purposes: Uniform Trends in EU Member States

BORSZÉKI Judit

The strong emphasis given to the international dimension of (border) policing cooperation and training makes it reasonable to examine the state of English language training since English is the most frequently used language for border policing in the institutions of EU member states. The paper summarises the results of a questionnaire-based survey conducted to investigate the concept, levels, courses and content of English language teaching in the framework of border policing training in EU member states. The conclusions are also compared with the experience gained in Hungary.